

4

Rautalampi; Kieksinän kylä,
Säynätkeräjä.

A. Europaemus. 1927.

Koekaivaus Säynätharjulla ynnä muita tietoja Rautalammin Kiesimän kylästä.

Kertomukseen kuuluu 1 valokuva (lev. 6600), 2 karttaa ja H.M.l. 8666:1 - 2 ja 8824:1 - 2.

Kevättalvella 1926 saapui Kansallismuseoon kuparilevystä, luultavasti kattilan kappaleesta, tehty miekantupen kenkään tahi puukontuppi, josta Kansallismuseon luettelossa on seuraavat tiedot:

8666. Herra Martti Siikavirran 50 markalla lunastettu lähetys, diar. 19/4 1926.

1. Puukontupen kenkään, tilapäisluontoinen, kuparilevystä vääntämällä tehty, yhdestä kohtaa samasta levystä leikatulla "niitillä" kiinitetty. Vrt. esim. samantapaisesti niitattuja kuparipaloja Säräisniemen Nimisjärven löydössä (FM 1920-21 s. 28) y.m. 142,0, 66,0, 26,0 mm.

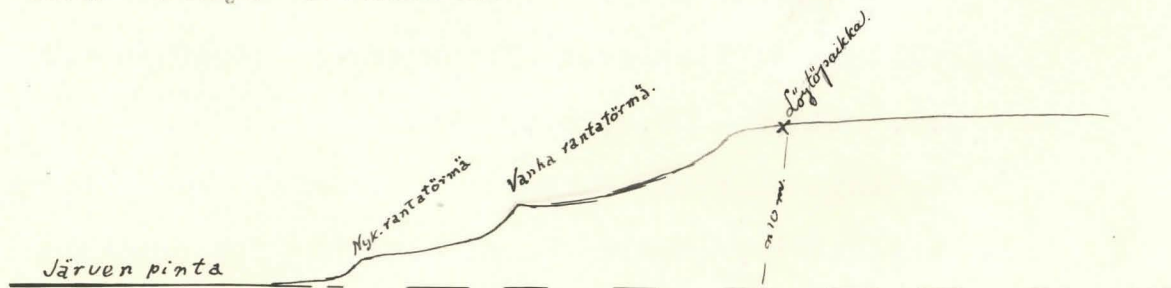
Löytänyt Martti Siikavirta tammik. 1926 hiëkanotossa valtion hiëkanottopaikasta Kiesimäjärven pohjoisrannalla Rautalammin pitäjän Kiesimän kylän Siistilän talon maalta, n. 50 m rannasta pohjoiseen, 60 - 70 cm syvästä. Esine löytyi hiëkanotossa Keitelelen - Iisveden kanavoimistuksen tarpeisiin. Löytöpaikka on kangasmaata, nousten järven pinnasta penkereittäin n. 5 mt löytökohdalle. Sillä kohtaa mistä esine oli pudonnut hiëkkakuo-

pan reunasta alas, oli 60 - 70 m syvässä hiilikerros ja kivillä laskettu (ympäröity?) tulisija.

2. Maanäyte puukon tupen sisästä L. kuin n:o 1.

Luettelossa mainitut säräisniemeläiset vertauskohdat, joiden lisäksi esine tavallaan muistuttaa myöhemmän rautakauden puukontuppeja, samoin löytökohdalla tavattu maanalainen liedensija, saattoivat epäilemään, että löydöllä voisi olla esihistoriallista merkitystä, jonka vuoksi allekirjoittanut sai muiden Keski-Suomen matkojensa ohella tehtäväkseen tarkastaa löytöpaikan.

Kiesimän kylän Siistilän talo on Kiesimäjärven luoteispäässä ja löytöpaikka on täällä järven rannalla sijaitsevan Kiesimänkankaan Säynätharjuksi sanotulla järven puoleisella reunalla, aivan lähellä Kiesimäjärven ja Konneveden välisen Kiesimätaipaleen luoteistyveä, Siistilän talosta n. $\frac{1}{2}$ km jokseenkin lounaaseen. Harjun rinne nousee täällä järven hietikkorannasta kolmena pengermänä. Alinna on nykyinen, tulvain syövyttämä korkeahko rantatörmä, sen yläpuolella, ehkä n. 5 - 6 metrin korkeudella veden pinnasta, on toinen rantaterrassi, jota voi seurata muuallakin kankaan rinteillä, paikoin vallin tapaisena kohoumana. Ylinnä, arviointini mukaan ainakin 10 metrin korkeudella, on vielä törmän tapainen jyrkänne, josta en ota päättääkseni, onko se vanhoja rantamuodostumia tai muuten harjun rakenteeseen kuuluva (vrt. kaavamaista, silmämäärän mukaan tehtyä sivukuvaa).



Säynätharjulla oli kaksi isoa hiekkakuoppaa, joista oli otettu hiekkaa läheiselle Kiesimän kanavarakennukselle (alue ei ole valtiolle pakkoluovutettu, vaan oli hiekka ajettu kuorma-

kaupalla). Kohta, mistä äsken mainittu puukontuppi oli löydetty, on ylemmän, pohjoisemman hiekkakuopan lounaissivulla, ylimmän eli kolmannen pengermän yläpuolella, siis vähintään 10 m veden pintaa ylempänä (eikä 5 m, kuten luettelossa on mainittu). Kuopan reuna oli siinä edennyt jo 5 metriä löytökohdasta lounaaseen päin ja mitään kulttuurikerrosta ei kuopan reunaleikkauksessa saattanut siinä enää huomata, kuten reunaa lapioidamalla havaittiin. Tätä kohtaa ei siis kannattanut enää sen enemmälti kaivaa. Tulisija-kiveys, josta puukko löytyi, oli löytäjän kertomuksen mukaan ollut yli metrin laajuinen. Kiviä hän arveli olleen siinä vain yhden kerroksen. Puukontuppi oli pudonnut kuopan reunasta alas kivien mukana. Mitään vajoamaa ei maassa tulisijan kohdalla oltu huomattu.

N. 12 à 15 m tästä löytökohdasta jokseenkin suoraan etelään oli alemman eli eteläisemmän hiekkakuopan yläreunassa, aivan leikkauksen vieressä - myös ylimmän pengermän päällä - lähes 2 m:n laajuinen pyöreähkö, n. 25 - 30 cm syvä vajoama maassa. Tämä kuoppa tarkastettiin kokeeksi ja havaittiin sen olevan kiveyksen (tulisijan?) kohdalla. Ennenkuin selostan kokeikaivauksen tulokset, mainittakoon, että ylempänä kankaalla, ylemmän hiekkakuopan pohjoispuolella ja siitä kappaleen matkan päässä oli n. 3 m:n laajuinen samanlainen kuoppa, missä kangella koetettaessa tuntui kivet pohjalla. Se oli n. 50 m:n päässä ensinmainitusta kuopasta jokseenkin pohjoiseen ja puukontupen löytökohta sattui melkein näiden kuoppien väliselle linjalle. Tästä linjasta länteen oli, niinikään ylemmän hiekkakuopan pohjoisreunalla, n. 1 m:n laajuinen samanlainen vajoama; sen kohdalla ei kanki kuitenkaan vastannut kiviin.

Ensiksi selostettu, lähinnä puukontupen löytökohtaa tavattu kuoppa tutkittiin, kuten jo mainittu. Kuoppa oli ylimmän pengermän päällä, kuten toisetkin, ja siis yli 10 m veden pintaa ylempänä. Kuopasta paljastui kiveys, joka oli täsmälleen kuopan suuruinen. Sen ympärillä ei saattanut havaita kulttuurikerrosta. Itse kuopassa oli ylinnä 5 - 10 cm:n vahvuinen hu-

muskerros ja sitten vähän likaista maata, jonka jälkeen kiveys alkoi. Kiveys oli keskeltä paksuin - käsittäen siinä 4 kerrosta tiukkaan ahtautuneita kiviä - mutta oheni kohti reunojaan vähitellen 1-kerroksiseksi. Kivet olivat teräväsärmäisiä, lohkottuja, tahi laakoja ja vaikuttivat palaneilta. Kivien alla oli hiiliä - isohkoja kekäleitäkin - ja käpristynyttä tuohta, kaarevasti kiveyksen mukaan, vieläpä kapeasti reumastaen sitä ulkopuoleltakin. Toisin sanoen: kivillä täytetty kuoppa oli pohjinna ikäänkuin verhottu hiilillä. Näyttää siis siltä, että ne puut, joiden palaneita jäännöksiä nämä hiilet ovat, on pantu kuoppaan ennen kiviä ja kivet sullottu vasta niiden päälle. Punertavaa palomaata oli paikoin kivien lomassa ja kivien alla, niiden ja hiilien välillä ^{Kerrokseina} ~~välimeillä~~. Keskeissä ulottui kulttuurimaa kuopassa n. metrin syvyydelle ja reunat kohosivat jyrkänlaisesti, kuten profiilista selviää. Kivien joukosta löytyi kolme tasaseksi hangattua hioinkiven kappaletta, kaikki eri kohdilta kiveyksestä (8824:1). Hioinkivi on siis särkynyt jo ennen kiveykseen joutumistaan. Hiiliä ja tuohta otettiin kuopan pohjalta vähän näytteeksi talteen (8824:2).

Alussa mainitun puukontupen löytäjä, joka oli kaivausapulaisenani, muisteli sitä tulisijaa, josta tuppi löytyi, samantaiseksi kuin tämäkin, joskin vain yksikerroksiseksi ja pienemmäksi. Vajoamaa hän ei ollut myöskään nähnyt sen kohdilla maassa. Mutta hiekanotossa talvisaikaan tehtyjä havaintoja ei luonnollisestikaan voine pitää ehdottoman varmoina ja tarkkoina.

Hiekkakuoppain reunat tarkastettiin osaksi lapioiden vielä pitkin pituttaan. Punertavaa kulttuurimaata ja hiiltä näkyi eräässä kohden aivan lähellä nykyistä rantapengermästä, mutta mitään löytöjä ei tavattu. Erikoisesti mainittakoon ettei kvartsi-iskoksia - kivikauden asuinpaikkain ensimmäisiä tunnuksia - löydetty ainoatakaan, luumuruista puhumattakaan.

Kun enempien tarkastelujen kautta ei ollut paljonkaan toiveita saada tarkempaa selvyyttä löytöpaikasta, en katsonut voi-

vani, esihistoriallisen osaston niukat määrärahat huomioonottaen, laajentaa kaivauksia, varsinkin kun hiekanotto paikalta oli jo kokonaan lopetettu, joten mitään vaaraa löytöpaikan enemmästä tuhoutumisesta ei ollut.

Puukontupen ikä jää siis epävarmaksi. Se lienee tuskin vanhempi myöhempää rautakautta, jolloin tämäläisiä joskin parempia tuppeja oli käytännössä. Lähinnä on ajateltava paikan muinaismuistoja hämäläisten eräretkeilijäin - ellei ehkä lappalaisten, johon huono tekniikka voisi viitata, - käsialaksi. Kuopasta esiin kaivetun kiveyksen tarkoituksesta en osaa myöskään mitään varmaa sanoa.

Lisättäköön tähän vielä muutamia muitakin "antikvaarisia" tietoja Kiesimän kylästä.

Löytöpaikan ja Siistilän talon välmailla on kylän kansakoulun ala- eli eteläpuolella, Kiesimäjärven vanhan rantavallin - vastaa keskimmäistä pengermää yllä selostetussa profiilissa - yläpuolella vanha iso tervahauta ja sen pohjoispuolella useampia maakuoppia, jotka rautapitoisessa hiekkamaassa ovat säilyneet syvinä ja jyrkkäreunaisina. Siitä itäänpäin kappaleen matkaa löytyy rantavallilta kuonan kappaleita - ehkäpä vanha raudan-tekopaikka. - Vanhoja tervahautoja kuuluu olevan muuallakin kankaalla.

Tästä yhä itäänpäin, lähellä Siistilän taloa on vanhat Jussilan talon rauniot. Kerrotaan että niihin on kätkeyty Räävelin kirkon avaimet ja kalleudet ison paaden alle. Asukkaat kuuluvat siinä talossa olleen Kivekkäiden sukua. Kivekkäiden sanottiin taas olleen "tappelupukareja".

Pohjanlahden torpan luota kertoi torpanasuja löytäneensä useampia kiviaseita, joista hänellä oli näytteitä tallessa. Kävin niitä katsomassa huomaten ne kaikki luonnonkiviksi.

Kiesimälle saavuin elokuun 24 päivänä ja lähdin sieltä

elokuun 26 päivänä 1927.

Aame Dingraent.

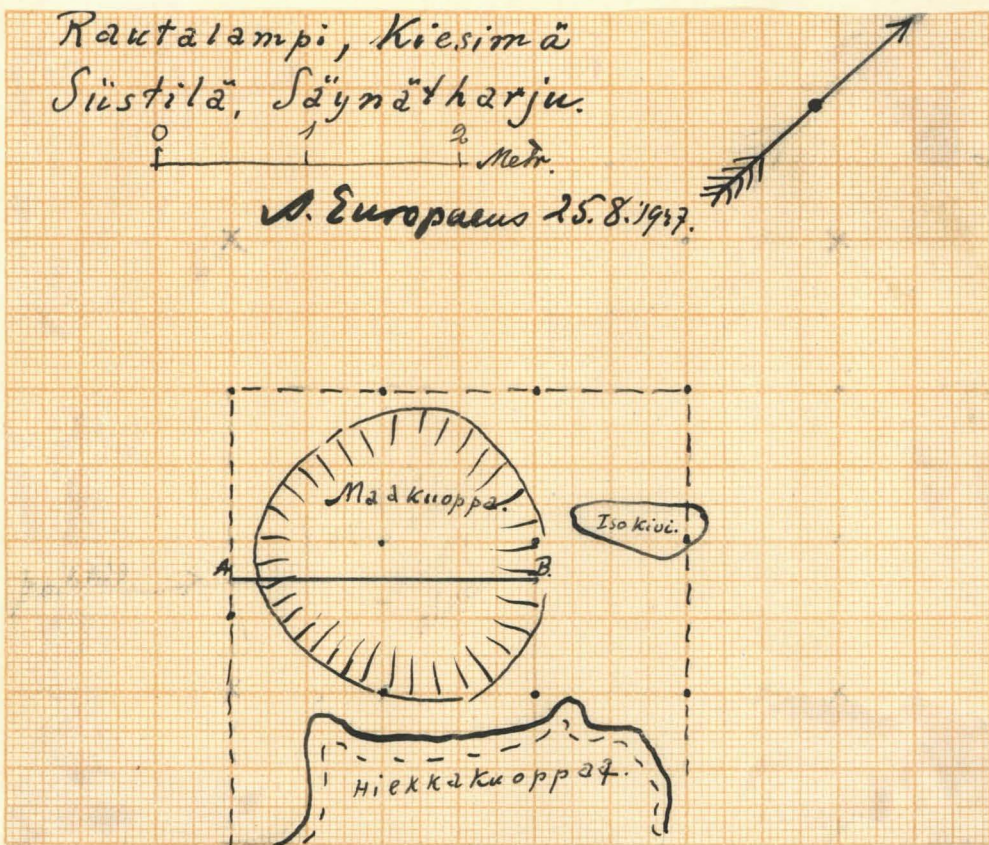


lev. 6600.

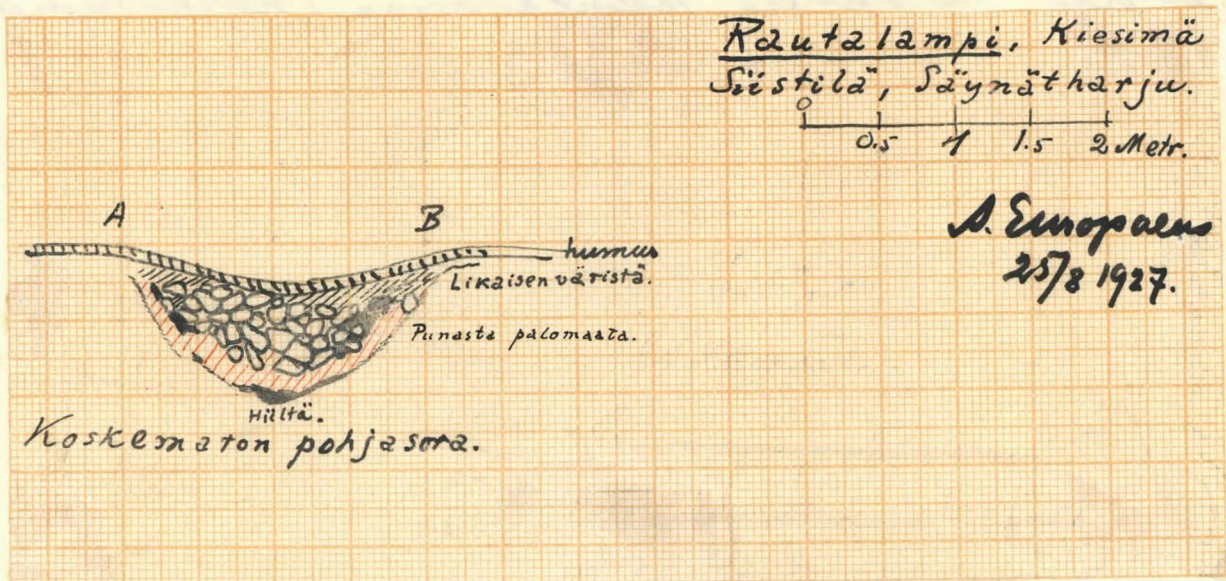
Koekäiväyspaikka Kievimän kankaan Sägnätharjulla, Rautalammin grötäjän Kievimäen kylän Siistilän talon maalla, jonnekin Rin polijonesta päin valokuvattuina. Taustalla Kievimänjärvi; 1 järven nykyinen pulvarantapärsä, 2 vanha rantatörmä (kerkinmäen tienari), 3 käiväyspaikka.

Valok. A. Es. 25/8 1927.

Käivä!



Kartta 1. Koskakaivausalue.



Kartta 2. Profili maakuopasta, vrt. A-B
 Kartalla 1.